

PRZYMUSOWE LECZENIE OSÓB UZALEŻNIONYCH.

I. Kierowanie na przymusowe leczenie odwykowe osób uzależnionych od alkoholu

Artykuł 21.2. ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi ustanawia zasadę dobrowolności leczenia odwykowego osób uzależnionych od alkoholu. Jednym z wyjątków od tej zasady jest instytucja zobowiązania do leczenia odwykowego uregulowana w art. 24 - 36 w/w ustawy.

Jak funkcjonuje instytucja zobowiązania do leczenia odwykowego?

Zobowiązanie nie ma charakteru przymusu w sensie prawnym. Funkcja społeczna tej instytucji polega na instytucjonalnym motywowaniu do podjęcia terapii odwykowej. Przymus polegający na doprowadzeniu przez policję można zastosować zgodnie z zapisami ustawy na etapie doprowadzania osoby uzależnionej od alkoholu na badanie przez biegłych (o ile odbywa się na zlecenie sądu), na rozprawę w sądzie i do zakładu leczniczego na podjęcie kuracji za każdym razem, gdy oddali się ona samowolnie z zakładu. Nie ma możliwości (zarówno prawnych jak i organizacyjnych) zatrzymania pacjenta w zakładzie leczniczym wbrew jego woli (placówki lecznictwa odwykowego nie są aresztami).

Podstawowym celem terapii uzależnienia od alkoholu jest uzyskanie poprawy zdrowia pacjenta (niezależnie od tego, czy pacjent został zobowiązany do leczenia przez sąd, czy też zgłosił się dobrowolnie).

Zobowiązanie do leczenia odwykowego nie jest metodą przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Stanowi **jeden z wielu elementów** pomagania ofiarom przemocy.

Postępowanie zobowiązujące do podjęcia leczenia odwykowego dotyczy osób, które zgodnie z art. 24 ustawy powodują:

- rozkład życia rodzinnego,
- demoralizację małoletnich,
- uchylanie się od pracy,
- systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny.

O zastosowaniu w/w procedury wobec osoby uzależnionej **stanowi** sąd rejonowy, właściwy miejscu zamieszkania lub przebywania tej osoby.

Kto może złożyć wniosek o leczenie odwykowe?

Wniosek może złożyć dowolna osoba (sąsiad, daleki krewny, członek rodziny itp.) lub instytucja (zakład pracy, pomoc społeczna, Policja, Prokuratura), która wie o osobie nadużywającej alkoholu i powodującej rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylającej się od pracy albo systematycznie zakłócającej spokój lub porządek publiczny.

Gdzie złożyć wniosek?

Wniosek należy złożyć w siedzibie **Miejskiej/Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, właściwej ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby, której wniosek dotyczy.

Jakie są zadania M/GKRPA ?

Do zadań miejskich/gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych w ramach działań wynikających z instytucji zobowiązania do leczenia należy:

- **przyjęcie zgłoszenia** o przypadku nadużywania alkoholu (wystąpienie przesłanek z art. 24 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi),
- **wezwanie na rozmowę osoby**, której dotyczyło zgłoszenie i pouczenie jej o konieczności zaprzestania działań wymienionych w art. 24 cytowanej ustawy i/lub poddania się leczeniu odwykowemu.

Jeżeli osoba wezwana nie zgodzi się dobrowolnie poddać leczeniu, a wstępne czynności przeprowadzone w sprawie uzasadniają kontynuowanie postępowania:

- **skierowanie takiej osoby na badanie przez biegłych** (psycholog i psychiatra), w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego,
- **przygotowanie dokumentacji** związanej z postępowaniem sądowym wraz z opinią wydaną przez biegłego (do dokumentacji należą m.in.: opinie wydane przez biegłych, protokoły z rozmów z osobami zgłaszającymi do komisji przypadek nadużywania alkoholu i osobą uzależnioną od alkoholu, materiały z wywiadu środowiskowego /przeprowadzonego przez pracownika socjalnego/, informacje od pedagoga szkolnego, policji, izby wytrzeźwień),
- **złożenie wniosku o wszczęciu postępowania** do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub pobyt osoby, której postępowanie dotyczy,
- jeżeli osoba uzależniona nie stawiała się na rozmowę w terminie wskazanym przez komisję i badanie przez biegłych, do wniosku winna być dołączona informacja o podjętych w tej sprawie czynnościach (liczbę i terminy wezwań wraz z informacją o niestawieniu się osoby).

Wydawanie opinii przez biegłych

Listy biegłych orzekających w przedmiocie uzależnienia od alkoholu zatwierdza Prezes Sądu Okręgowego. W/w listy znajdują się w Sądzie Okręgowym. Koszty sporządzenia opinii, także na etapie postępowania sądowego, finansuje gmina kierująca sprawę do sądu.

Zaleca się, aby gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych podejmując czynności zobowiązania do leczenia odwykowego i powołując biegłych posługiwały się listą rekomendowaną przez sąd, z uwagi na rzetelność opinii i unikanie podwójnego finansowania opinii w razie konieczności powołania drugiego zespołu biegłych w trakcie postępowania sądowego.

Osoba wobec której wszczęto postępowanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu, jest poddawana badaniu psychologicznemu i psychiatrycznemu. Wynik tych badań (opinia – w przedmiocie uzależnienia od alkoholu) – ma służyć sądowi za podstawę do ewentualnego orzeczenia o obowiązku poddania się przez tę osobę leczeniu odwykowemu.

W sytuacji niemożności wydania opinii o fakcie uzależnienia, biegli mogą skorzystać z opinii specjalisty psychoterapii uzależnień.

II. Kierowanie na przymusowe leczenie odwykowe osób uzależnionych od narkotyków i innych środków psychoaktywnych

Zgodnie z ustawą z dnia 25 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii, leczenie osób uzależnionych od środków odurzających jest dobrowolne. Jeżeli uzależniona od środków odurzających jest osoba pełnoletnia, to nie można jej zmusić do leczenia, chyba że została ona ubezwłasnowolniona. Jednakże w pewnych sytuacjach do osób dorosłych można posiłkowo stosować ustawę o ochronie zdrowia psychicznego. Może to nastąpić wtedy, gdy osoba uzależniona wykazuje objawy zaburzeń psychicznych. Przywołana ustawa dopuszcza bowiem możliwość przymusowego umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym **osoby chorej psychicznie, gdy dotychczasowe jej zachowanie wskazuje na to, że z powodu choroby zagraża ona bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób.**

Można także przymusowo leczyć w szpitalu osobę, której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych zagraża bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, a zachodzą wątpliwości, czy jest ona chora psychicznie.

Gdzie złożyć wniosek?

Wniosek można złożyć do Prokuratury Rejonowej właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby lub do właściwego Sądu Rejonowego (Wydziału Rodzinnego i Nieletnich), której wniosek dotyczy.

Kto może złożyć wniosek?

Wniosek może złożyć: przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewny w linii prostej, rodzeństwo bądź osoby sprawujące nad daną osobą faktyczną opiekę albo z urzędu.

Osoby skazane za przestępstwo

Osobną kwestię stanowi leczenie osób uzależnionych, skazanych za przestępstwo pozostające w związku z używaniem środków odurzających. Jeżeli wykonanie kary pozbawienia wolności wymierzonej za popełniony czyn zostanie warunkowo zawieszona, sąd zobowiązuje skazanego do poddania się leczeniu lub rehabilitacji w odpowiedniej placówce.

Jeżeli wykonanie kary pozbawienia wolności nie zostało warunkowo zawieszona, sąd może skierować sprawcę na leczenie w odpowiednim zakładzie opieki zdrowotnej, przed odbyciem kary.

Przymusowe leczenie i rehabilitacja osób uzależnionych może być także orzeczone w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. W takim przypadku z wnioskiem do sądu penitencjarnego występuje dyrektor zakładu karnego.

Czasu pobytu w odpowiedniej placówce leczniczej nie określa się z góry, nie może on jednak być dłuższy niż dwa lata.

III. Kierowanie na przymusowe leczenie odwykowe osób niepełnoletnich uzależnionych od narkotyków i innych środków psychoaktywnych.

Przymusowemu leczeniu i rehabilitacji można poddać jedynie osobę, która **nie ukończyła jeszcze 18 lat**. Decyduje o tym sąd rodzinny i nieletnich.

Kto może złożyć wniosek?

Wniosek o przymusowe leczenie może złożyć: przedstawiciel ustawowy, krewny w linii prostej, rodzeństwo, faktyczny opiekun, instytucja (z urzędu).

W jakich sytuacjach?

W przypadkach nałogowego używania alkoholu albo innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia.

Gdzie złożyć wniosek?

Wniosek należy złożyć do Sądu Rejonowego Wydział Rodzinny i Nieletnich, właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy.

Jak długo trwa leczenie?

Czasu przymusowego leczenia i rehabilitacji nie określa się z góry, nie może on jednak być dłuższy niż dwa lata. Jeżeli osoba uzależniona ukończy 18 lat przed zakończeniem leczenia lub rehabilitacji, sąd rodzinny może je przedłużyć na czas niezbędny do osiągnięcia celu leczenia i rehabilitacji, łącznie jednak czas ten nie może być dłuższy niż dwa lata.

Literatura:

1. Ustawa z dnia 25 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 02.147.1231)
2. Tomasz Srogosz „Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz”, C.H.BECK, Warszawa 2006,
3. Piotr Górecki, Stanisław Stachowiak „Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz” Zakamycze 2005,
4. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 1994 r. Nr 111, poz. 535 z późniejszymi zmianami),
5. Kama Dąbrowska „Przewodnik do procedury zobowiązania do leczenia odwykowego” PARPA , Warszawa 2006

Załącznik – wzór wniosku do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

.....
imię i nazwisko wnioskodawcy

.....
miejscowość, data

.....
ulica, nr domu

.....
miejscowość

**Miejska/Gminna Komisja
Rozwiązywania Problemów
Alkoholowych**

W.....

WNIOSEK

Zwracam się z prośbą o skierowanie na przymusowe leczenie odwykowe Pana/Pani:

.....
urodzonego (ej) dnia W.....

zamieszkałego (ej): ulica nr W

– stopień pokrewieństwa kierowanego w stosunku do osoby składającej wniosek.....

Prośbę swoją motywuję*

.....
.....

** w uzasadnieniu należy opisać rodzaj zachowań osoby nadużywającej alkoholu, które powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylanie się od pracy albo systematycznie zakłócanie spokoju lub porządku publicznego (zgodnie z zapisem art. 24 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi).*

Świadkowie:

1.

imię i nazwisko

.....
ulica

nr

.....
miejscowość

2.

imię i nazwisko

.....
ulica

nr

.....
miejscowość

.....
podpis wnioskodawcy